

ipotezei cu privire la unitatea lingvistică balto-slavă¹. Doi ani mai târziu J. Otrębski aduce argumente noi în favoarea unității lingvistice balto-slave, folosind mai ales fapte și fenomene de limbă care, după părerea altor autori, ar infirma teza comunității celor două grupuri indo-europene². În același an însă (1954), lingvistul elvețian, A. Senn reia, într-un nou articol³, critica formulată anterior împotriva adeptilor unității lingvistice balto-slave.

În 1955, P. Arumaa⁴ și M. Leumann⁵ își expun punctul lor de vedere, determinați fiind de articolul lui A. Senn, cu care nu sînt de acord.

În 1948 și 1957, O. Szemerényi este pentru unitatea lingvistică balto-slavă⁶. La fel J. Kurylowicz⁷. În 1957 însă, Z. Zinkevičius adoptă, în explicarea originii adjectivelor pronomiale, teza lui A. Meillet, după care în istoria limbilor slave și baltice am avea de-a face nu cu o epocă de unitate, ci cu o evoluție paralelă și autonomă⁸.

§ 5. Explicabilă în cea mai mare parte prin însăși natura fenomenului, această varietate de concepții și opoziții în păreri⁹ caracterizează întreaga mișcare lingvistică indo-europeană într-o problemă așa de controversată. Și nu e vorba numai de ultimii ani, ci chiar de începutul secolului¹⁰.

După B. V. Hornung, problema vechilor relații balto-slave trebuie rezolvată și prin folosirea maximă a datelor arheologiei, toponimiei, istoriei și antropologiei. Primele încercări în această direcție au fost întreprinse, încă în 1911—1912, de către J. M. Endzelin și J. Rozwadowski.

Într-un studiu, publicat în 1958, B. V. Hornung schițează procesul de formare al balto-slavei¹¹. Procesul acesta de separare a comunității balto-slave a avut loc încet și treptat, în condițiile interacțiunii cu alte grupuri de dialecte indo-europene. Lingvistul sovietic subliniază din nou că polemica anilor 1911—1912 ne-a lăsat un material foarte prețios și extrem de bogat în observații factice, care n-au fost însă utilizate în întregime în discuțiile ulterioare. Evoluția lingvisticii ne obligă ca în prezent să studiem problema balto-slavă în legătură cu cronologia expansiunii indo-europenilor în Europa Centrală și Orientală. După părerea lui B. V. Hornung, fărâmițarea unității lingvistice indo-europene a fost însoțită de diverse procese de integrare. Adeseori acestea din urmă chiar predominau, așa că uneori diferențierea era consecința unor procese de unificare.

Fără îndoială, asemenea fenomene s-au produs, cu particularitățile lor, și în evoluția raporturilor dintre slavă și baltică. Ceea ce este demn de reținut la B. V. Hornung e faptul că problema balto-slavă nu constituie o problemă pur lingvistică, ci lingvistico-arheologică, concepție împărtășită și de alți învățați: Vl. Gheorghiev, T. Lehr-Splawinski etc.

Acceptînd unele dintre ideile lui K. Būga, B. V. Hornung susține (p. 57) că, chiar dacă va fi existat cîndva o unitate lingvistică balto-slavă, ea s-a scindat nu în baltică și slavă comună, ci în protoslavo-prusiană și protoleto-lituană¹².

¹ *Invito alla filologia baltica*, în «Studi baltici», IX (1952), N.S., nr. 1, p. 1—11.

² *Славяно-балтийское языковое единство*, în «Вопросы языкознания», 1954, nr. 5, p. 27—42; nr. 6, p. 28—46.

³ *Die Beziehungen des Baltischen zum Slavischen und Germanischen*, în «Kuhn's Zeitschrift», Bd. 71, H. 3—4, 1954, p. 162—188. Autorul reproduce aici ideile cuprinse în studiul mai vechi: *On the degree of kinship between Slavic and Baltic*, în «Slavonic and East European Review», vol. XX (1941), p. 251—265.

⁴ *Die Verwandtschaftsverhältnisse zwischen Baltisch und Slavisch*, în «Zeitschrift für slavische Philologie», Bd. XXIV (1955), nr. 1, p. 9—28.

⁵ *Baltisch und Slavisch*, în «Corolla Linguistica. Festschrift F. Sommers», Wiesbaden, 1953, p. 154—162.

⁶ *Sur l'unité linguistique balto-slave*, în «Études slaves et roumaines», I, fasc. 2—3, p. 65—84 și 159—172.

⁷ *O jdnosci językowej balto-słowiańskiej*, în «Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego», XVI, Wrocław-Kraków, 1957, p. 71—113.

⁸ *Lietuvių kalbos įvardžiavinių būvardžių istorijos bruožai*, Vilnius, 1957, p. 9—11.

⁹ În legătură cu altele, vezi mai jos. Menționăm aici doar atât: la un an după apariția celebrei cărți a lui E. Fraenkel, Václav Polák emite părerea, susținută și de alții (de exemplu de Chr. S. Stang), că unitatea limbilor balto-slave a fost de același ordin ca uniunea lingvistică baltică.

¹⁰ În această privință se poate aminti polemica anilor 1911—1912, provocată de cartea lui A. Meillet, *Les dialectes indo-européens*, Paris, 1908, polemică la care au luat parte V. K. Porzeziński (1911), J. M. Endzelin (1911) și J. Rozwadowski (1912). În legătură cu discuțiile, vezi B. V. Hornung, *Из истории изучения балтийско-славянских отношений* (Научная полемика 1911—1912 гг.), în «Volumul omagial Endzelin», p. 109—132.

¹¹ К дискуссии о балто-славянском языковом и этническом единстве, în «Вопросы языкознания», 1958, nr. 4, p. 57.

¹² Spre deosebire de K. Būga, G. Gerullis, J. M. Endzelin, A. Senn, E. Fraenkel, M. Gimbutas, S. B. Bernstein, V. M. Illici-Svitici, R. Nahtigal și, recent, de P. Arumaa (vezi articolul *De l'unité balto-slave*, publicat de acesta în «Scando-Slavica», IX, 1963, p. 70—86), B. V. Hornung negă, ca și V. Pisani, existența perioadei *Urbaltisch*. Cf. și V. N. Торогов, К проблеме балто-славянских языковых отношений, în «Актуальные проблемы славяноведения», Москва, 1961, care spune (p. 213) că e greu de admis existența unei limbi baltice comune, unice și omogene. Cf. însă I. Kazlauskas, care în articolul intitulat К развитию общеславянской системы гласных, în «Вопросы языкознания», 1962, nr. 4, p. 20—24, expune evoluția sistemului vocalic în baltica comună din triumfului:

$$\begin{array}{ccc} \bar{u} & & \bar{i} \\ \parallel & & \parallel \\ \bar{o} & & \bar{e} \\ \parallel & & \parallel \\ \bar{a} & & \bar{e} \end{array}$$

Cf. și V. Mažiulis, Заметки по прусскому вокализму, în «Вопросы теории и истории языка», Leningrad, Edit. Universității, 1963, p. 191—197.